

## **MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA INGLIZ TILINI O‘QITISHNING ILMIY-AMALIY ASOSLARI VA “ILK QADAM” DAVLAT O‘QUV DASTURIGA INTEGRATSIYALASH YO‘LLARI**

***Yuldashev Og‘abek Komiljon o‘g‘li***  
*Namangan davlat pedagogika instituti*  
*Yevropa tillar kafedrasi o‘qituvchisi*  
***Mamatxanova Rayxona Zoxidjon qizi***  
*Namangan davlat pedagogika instituti*  
*Maktabgacha talim yo‘nalishi*  
*3-bosqich talabasi*

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o‘qitishning dolzarb masalalari, metodik yondashuvlari va amaliy imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi doirasida ingliz tilini integratsiyalashning uslubiy asoslari, kommunikativ yondashuvlar va o‘yinli metodlar orqali bolalarda til o‘rganishga qiziqish uyg‘otish yo‘llari ilmiy asosda tahlil qilinadi.

**Kalit so‘zlar:** maktabgacha ta’lim, Ilk qadam, ingliz tili, kommunikativ yondashuv, dramatisatsiya, bolalar psixologiyasi, interaktiv metodlar

**Аннотация:** В данной статье рассматриваются актуальные вопросы преподавания английского языка детям дошкольного возраста, методические подходы и практические возможности. В частности, научно обоснован анализ интеграции английского языка в рамках Государственной образовательной программы «Ilk qadam» Республики Узбекистан, а также способы повышения интереса к изучению языка у детей посредством коммуникативных и игровых методов.

**Ключевые слова:** дошкольное образование, Ilk qadam, английский язык, коммуникативный подход, драматизация, детская психология, интерактивные методы

**Abstract:** This article explores the current issues, methodological approaches, and practical opportunities for teaching English to preschool children. In particular, it provides a scientific analysis of integrating English into the “Ilk qadam” State Educational Program of the Republic of Uzbekistan and examines methods of fostering interest in language learning among children through communicative and play-based techniques.

**Keywords:** preschool education, Ilk qadam, English language, communicative approach, dramatization, child psychology, interactive methods

Axborot texnologiyalari asrida xorijiy tillarni, xususan ingliz tilini erta yoshdan o'rganish zarurati kundan-kunga ortib bormoqda. Bu jarayon shunchaki til bilish bilan cheklanmay, balki zamonaviy jamiyatda muloqotga kirishish, axborotga ega bo'lish va raqobatbardosh shaxs sifatida shakllanish imkoniyatini beradi. Ayni paytda O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimi ham xorijiy tillarni, xususan ingliz tilini erta bosqichlarda o'rgatishga qaratilgan izchil islohotlarni amalga oshirmoqda. Bunda alohida e'tibor maktabgacha ta'lim tizimiga qaratilib, ushbu bosqichda bolalarga til o'rgatishning psixopedagogik va metodik asoslari qayta ko'rib chiqilmoqda.

Xususan, O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi ana shu ehtiyojlarga javoban ishlab chiqilgan muhim konseptual hujjatdir. Ushbu dastur bolalarning jismoniy, intellektual, ijtimoiy-emosional va til rivojini uyg'un holda ta'minlashga qaratilgan bo'lib, lingvistik kompetensiyalarni shakllantirishga alohida e'tibor qaratilgan. Dasturda ingliz tilini o'rganish faqat bilim berish emas, balki bola shaxsini rivojlantirish vositasi sifatida qaraladi. Unda til o'rganish mazmuni bola uchun tabiiy va qiziqarli bo'lgan usullar orqali, ya'ni o'yin, musiqiy faoliyat, dramatizatsiya, jismoniy harakatlar va vizual stimullar bilan uyg'unlashtirilgan holda taklif etiladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun til o'rganish bu – o'yin, taqlid va sezgi asosida shakllanadigan murakkab va shu bilan birga tabiiy jarayondir. Psixolingvistik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, 3–6 yosh oralig'idagi bolalar tilda ifodalanadigan axborotni vizual va kinestetik idrok orqali tez va samarali o'zlashtira oladilar. Bu davrda ularning miyasida tilga oid neyron aloqalar faol shakllanadi, fonetik va grammatik birliklarni avtomatik tarzda yodda saqlab qolish qobiliyati yuqori bo'ladi. Shu bois ularni ingliz tiliga o'rgatishda an'anaviy grammatik-qoidabozlikdan voz kechish, ularning yosh va psixologik xususiyatlariga mos keladigan kommunikativ, interaktiv, dramatik yondashuvlarni qo'llash zaruratga aylanadi.

Kommunikativ yondashuv bolalarda tilda muloqot qilishga bo'lgan ichki ehtiyojni uyg'otadi, o'z fikrini oddiy iboralar orqali ifodalashga undaydi. Interaktiv metodlar orqali esa bola faol ishtirokchi sifatida darsda qatnashadi, bu esa bilimlarning ongli va barqaror o'zlashtirilishini ta'minlaydi. Dramatik yondashuvlar – ya'ni rolli o'yinlar, mini-spektakllar, bolalar uchun moslashtirilgan ssenariylar orqali til materiallarini hayotiy vaziyatlarda qo'llash imkoniyati yaratiladi. Bu nafaqat ularning so'z boyligini oshiradi, balki ijtimoiy his-tuyg'ularini ham rivojlantiradi.

Shuningdek, maktabgacha ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'rgatish jarayonida multimediya vositalaridan keng foydalanish – masalan, bolalar uchun maxsus yaratilgan animatsion videolar, interaktiv dasturlar, qo'shiqlar va she'rlar – darslarni yanada jonli va esda qolarli qiladi. Bunday vositalar orqali bolaning eshitish va ko'rish idroki bir vaqtda rag'batlantiriladi, bu esa ko'pkanal bilan o'rganishni ta'minlaydi.

“Ilk qadam” dasturi doirasida ingliz tilini integratsiyalash quyidagi asosiy tamoyillarni o‘z ichiga oladi:

- **Kommunikativ yondashuv** – bolalarda so‘zlashuv faoliyatini rag‘batlantirishga yo‘naltirilgan bo‘lib, mashg‘ulotlar real muloqotga asoslangan holatda olib boriladi. Misol uchun, “Let’s say hello”, “What’s your name?”, “How are you today?” kabi oddiy, lekin mazmunli iboralar orqali muloqot qilishga o‘rgatiladi.

- **Dramatik va teatr elementlaridan foydalanish** – kichik sahnachalar, rolda o‘ynash (role-play), qo‘shiq va she‘rlar orqali til materiallari tabiiy tarzda o‘zlashtiriladi. Bunday yondashuvlar bolalarning eslab qolish qobiliyatini, emotsional intellektini va so‘z boyligini oshiradi.

- **O‘yin orqali o‘qitish** – “Simon says”, “Color Hunt”, “Find the animal” kabi jismoniy faollikka asoslangan o‘yinlar orqali ingliz tilini o‘rganish jarayoni qiziqarli va ta’sirchan bo‘ladi. Bu uslub bolalarning harakatga bo‘lgan ehtiyojini qondirib, e’tibor va diqqatni jamlashga yordam beradi.

- **Multimediya vositalaridan foydalanish** – bolalar uchun moslashtirilgan animatsion videolar, audio materiallar va interaktiv ilovalar (masalan, Lingokids, ABCmouse) orqali darslar vizual va eshituv asosida olib boriladi.

- **Oila va tarbiyachilar hamkorligi** – maktabgacha yoshdagi bolalarda til o‘rganish jarayoni uzluksiz va samarali bo‘lishi uchun ota-onalar va pedagoglar o‘rtasida faol hamkorlik muhimdir. Uyda davom ettiriladigan oddiy suhbatlar, inglizcha qo‘shiqlarni birgalikda tinglash yoki kichik topshiriqlar bajarish bolaning tilga bo‘lgan qiziqishini mustahkamlaydi.

Til o‘rganishning erta boshlanishi psixolingvistik jihatdan ham asoslangan. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, inson miyasi tilni qabul qilishga eng yuqori darajada moslashgan davr aynan 3–6 yosh oralig‘iga to‘g‘ri keladi (Eric Lenneberg, 1967). Bu davrda o‘zlashtirish tabiiy va zo‘raki o‘rganishga nisbatan samaraliroq kechadi. Shu bois ham, “Ilk qadam” dasturiga ingliz tilini bosqichma-bosqich va ongli tarzda joriy etish, bolaning kognitiv salohiyatini rivojlantiradi, kelgusida boshqa tillarni o‘rganishiga mustahkam asos bo‘lib xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda Xorijiy til, xususan ingliz tilini erta yoshda o‘rgatish bugungi globalizatsiyalashgan dunyoda nafaqat bilim olishning zamonaviy talabi, balki har bir insonning madaniy va ijtimoiy kompetensiyasini shakllantirish vositasiga aylangan. Maktabgacha ta’lim bosqichida chet tillarini o‘qitish orqali bola nafaqat yangi lingvistik birliklar bilan tanishadi, balki atrof-muhitni idrok etish, fikrini ifodalash va muloqotga kirishish ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi.

O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi maktabgacha ta’limni zamonaviy yondashuvlar asosida takomillashtirishga xizmat qilmoqda. Ushbu dastur doirasida ingliz tilini integratsiyalash esa bolalarning kognitiv va kommunikativ salohiyatini oshirish, ularni kelgusida xalqaro maydonda faol va erkin muloqot qila

oladigan shaxs sifatida shakllantirishga zamin yaratadi. Til o'rganish jarayonining muvaffaqiyati ko'p jihatdan pedagog tomonidan qo'llanilayotgan metodik yondashuvlarga bog'liq. Xususan, bolaning yosh xususiyatlari, psixologik holati va rivojlanish darajasini hisobga olgan holda tanlangan kommunikativ, dramatik va interaktiv metodlar darslarni qiziqarli va mazmunli qiladi.

Shuningdek, til o'rganish jarayonida o'yin, dramatizatsiya, vizual va eshitish vositalaridan foydalanish, bolalarda ichki motivatsiya va ishtiyoqni shakllantiribgina qolmay, ularning mustaqil fikrlash va til orqali o'zini ifoda etish qobiliyatini kuchaytiradi. Bu esa, o'z navbatida, bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirishga, muloqotda faol bo'lishiga va jamiyatda o'z o'rnini topishiga xizmat qiladi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Lenneberg, E. H. (1967). *Biological Foundations of Language*. New York: Wiley & Sons.
2. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
3. Krashen, S. D. (1985). *The Input Hypothesis: Issues and Implications*. New York: Longman.
4. Cameron, L. (2001). *Teaching Languages to Young Learners*. Cambridge: Cambridge University Press.
5. Brewster, J., Ellis, G., & Girard, D. (2002). *The Primary English Teacher's Guide*. London: Penguin English.
6. Tomlinson, B. (2011). *Materials Development in Language Teaching* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
7. Jalolov, J. (2012). *Chet tillarni o'qitish metodikasi*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
8. "Ilk qadam" Davlat o'quv dasturi. (2018). O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi.